

Ad. Høringsdokument Demensplan 2020

Oscar Tranvåg

Phd. kandidat ved Medisinsk-odontologisk Fakultet, Universitetet i Bergen /

Fakultet for Helsefag, Høgskolen i Oslo og Akershus,

og førstelektor ved Avdeling for Helse- og sosialfag, Høgskolen i Bergen

Til

Helse- og omsorgsdepartementet

Postboks 8011 Dep

0030 Oslo

Kommentarer og innspill til høringsdokumentet «Demensplan 2020»

I en ny doktorgrad som avlegges ved det Medisinsk-odontologiske fakultet ved Universitetet i Bergen 14. september 2015, har ph.d kandidat Oscar Tranvåg undersøkt hvilke aspekter som bidrar til å verne om personer med demens sin verdighet i hverdagen. Tranvåg har på denne bakgrunn utviklet en empiriske-teoretisk modell for «Verdighetsbevarende omsorg for personer med demens». Her er en kort oversikt over resultatene i denne nye norske forskningsstudien.

Verdighetsbevarende omsorg for personer med demens

Oscar Tranvåg disputerer mandag 14. september 2015 for ph.d-graden ved Universitetet i Bergen med avhandlingen: «Dignity-preserving care for persons living with dementia».

I sin doktorgradsavhandling utforsker Tranvåg sentrale aspekter som kan bidra til at mennesker med demens kan bevare sin opplevelse av verdighet. Det overordnede målet har vært å utvikle en empirisk-teoretisk modell for verdighetsbevarende omsorg for personer med demens. Gjennom ulike kvalitative metoder blir perspektiver hos hhv. helsepersonell og personer med demens utforsket. Katie Erikssons «Caritative omsorgsteori» utgjør studiens teoretiske fortolkningskontekst.

Avhandlingen belyser verdighetsbevarende holdninger- og handlinger hos personer som har omsorgsansvar for personer med demens. Sentral er den generelle medmenneskelige støtte som hjelper personen til å fastholde sitt egenverd, samt det å legge til rette for at personen får muligheten til

fortsatt å leve sitt liv i tråd med sine egne indre livsverdier. Sentral er også anerkjennelsen av personens livshistorie og livsprosjekter da dette bidrar til å bekrefte personen og å støtte opp under hans/hennes anerkjennelse av seg selv. Gjennom å møte den som lever med demens med vennlighet, skånsomhet og respekt, herunder vilje til å se det genuine mennesket, lytte til det, og å støtte opp under dets mulighet for å foreta egne valg, kan helsepersonell verne om personens verdighet. Erfaringen av å bli tatt på alvor støtter oppunder den enkeltes personlige vekst, autonomi, integritet og utvikling av en positiv realisme i livssituasjonen.

Verdighetsbevarende omsorg innebærer også å utforme det fysiske miljøet på en demensvennlig måte, og slik gjøre det lettere for personen å ha oversikt i de omgivelsene en til daglig befinner seg i. I situasjoner hvor en person grunnet sin demenssykdom ikke lenger er i stand til å foreta autonome valg, handler verdighetsbevarende omsorg også om krevende etiske vurderinger, hvor personens evne til selvbestemmelse balanseres i forhold til en profesjonell plikt hos helsepersonell til å foreta valg på vegne av personen. I møte med helsevesenet som system, kan opplevelse av å ha samme status og rettigheter som andre pasientgrupper bidra til å verne om deres verdighet. Avhandlingen viser også at familie, venner og øvrige sosiale nettverk er viktige kilder til verdighet i hverdagen. Opplevelsen av ektefellens kjærlighet, støtte og nærværenhet er her sentral. Også erfaringen av at en fortsatt er en verdifull person for sine barn, barnebarn og oldebarn, er sentral. En viktig kilde er også knyttet til vennskap som består, og til opplevelsen av å være inkludert i et sosialt felleskapet med andre. Studien viser hvordan disse aspektene kan bidra til å bevare det studien identifiserer som intrapersonlig verdighet, historisk verdighet og interpersonlig verdighet hos personer med demens.

Verdighetsbevarende omsorg innebærer en anerkjennelse av at personer med demens, i likhet med andre, er mennesker i utvikling, med behov for mening i hverdagen. Avhandlingen viser hvordan omsorgen kan forankres i en anerkjennelse av at hvert individ, i kraft av å være et menneske, har en iboende og ukrenkelig verdighet, men også en relativ verdighet, som i dagliglivet er sårbar for krenkelse. Verdighetsbevarende omsorg verner om begge disse formene for verdighet – og bekrefter personens menneskeverd og likeverd.

Personalia:

Oscar Tranvåg er psykiatrisk sykepleier, med helsefag hovedfag fra Universitetet i Bergen. Under arbeidet med doktorgradsprosjektet har han vært ansatt som stipendiat ved Høgskolen i Oslo og Akershus. Hovedveileder har vært prof. Dagfinn Nåden, Høgskolen i Oslo og Akershus, og medveileder har vært Karin Anna Petersen, Universitetet i Bergen.

Disputasen finner sted mandag 14. september kl. 08.15, i BB-bygget, auditorium 4, Jonas Lies vei 91, Bergen (ved Haukeland Universitetssykehus).

Kommentar og forslag: Resultatene i denne avhandlingen kan bidra til forskningsbasert dokumentasjon noen av perspektivene som allerede fremkommer i høringsuttalelsen. For øvrig: Denne avhandlingen har fokus på «verdighet-perspektivet». I høringsutkastet er «ivaretagelse av personer med demens sin verdighet» nevnt på side 5, 6 og 24. Verdighet ved demens bør etter min mening vies mer plass i Demensplan 2020, enn det høringsutkastet legger opp til. Jeg håper at sammendraget av avhandlingen ovenfor kan anvendes i denne sammenheng. En egen overskrift i Demensplan 2020, hvor verdighetsbegrepet anvendes, vil være med på å løfte dette viktige perspektivet frem; eksempelvis «Verdighetsbevarende omsorg for personer med demens»

Om det er ønskelig kan jeg sende et eksemplar av ph.d. avhandlingen.

Referanse:

Tranvåg, Oscar. 2015. Dignity-preserving care for persons living with dementia. Avhandling for graden philosophiae doctor. Det medisinsk-odontologiske fakultet, Universitetet i Bergen.

Bergen, 30. august 2015

Med vennlig hilsen

Oscar Tranvåg
Lyderhornsveien 7
5164 Laksevåg